

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 321

Кирилюк Ф. М.,
доктор філософських наук, професор кафедри
політології, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ)

Мельник В. М.,
стипендіат інституту міжнародних відносин
Вроцлавського університету, студент юридичного
та філософського (відділення політології)
факультетів Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка, член Української асоціації
зовнішньої політики (Україна, Київ),
melnyk_science@mail.ru

СКІФО–САРМАТСЬКИЙ МІФ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПОЛІТИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ І ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Аналізуються теоретичні та методологічні основи дослідження скіфського та сарматського міфів. Автори пропонують власну концепцію політичної антропології. Вперше зроблено спробу поєднати наукові методи лінгвокультурології та політичної антропології. Як у лінгвістичному, так і в політологічному дискурсі головною філософською категорією є традиція. Для авторів політична антропологія – наука про традицію та її імплементацію в сучасному політичному житті. Скіфський міф і сарматизм розглядаються з позиції їхнього використання в сучасному політичному процесі. Запропоновано об'єднати скіфський і сарматський міфи в єдину систему міфополітичного та міфопоетичного світогляду. Автори вважають, що скіфський і сарматський міфи є цивілізаційною особливістю народів Східної Європи та головним культурологічним надбанням Речі Посполитої. Скіфо–сарматський політичний міф розглядається як комплексна етногенетична філософія. З точки зору лінгвокультурології скіфський міф віднесено до грецької та православної історіографії. Сарматський міф охарактеризовано як породження римської і католицької історіографії. З точки зору політичної антропології Скіфо–сарматський міфологічний комплекс є відображенням найпершої української історичної спроби державотворення у соціальній психології та масовій свідомості.

Ключові слова: політична антропологія, лінгвокультурологія, Скіфо–сарматський міф, етногенез, сарматизм, Україна.

Актуальність дослідження скіфського та сарматського міфів як філософських та політологічних категорій на сучасному етапі розвитку східноєвропейської гуманітаристики не може викликати жодних сумнівів. Саме в цьому контексті з'являється особлива необхідність застосування політичної антропології як наукового вчення з усім її теоретико–методологічним інструментарієм. При цьому, дослідження міфологічної складової політичної психології як окремого етнічного організму, так і мозаїчної етносфери (користуючись термінологією Л. М. Гумільова) перетворюється у міждисциплінарну проблему. Ми пропонуємо здійснити такий аналіз кризь призму перехресного застосування політичної антропології та лінгвокультурології.

Політична антропологія може виступати і як наука, і як метод, і як ідеологічний базис. Ми вже неодноразово відзначали її багатоформатний характер у попередніх працях. Основи багатоформатного розуміння політичної антропології були закладені нами у монографії «Нариси з теорії соціокультурної антропології» [12]. Однак, вперше такий наукознавчий підхід було запропоновано ще Жоржем Баландьє в його «Політичній антропології» [1, с. 8].

Ми визначаємо політичну антропологію як вчення про ідейний та ідеологічний розвиток традиційних форм політичного устрою в історичному процесі, що мають безпосереднє відношення до сучасного стану політичної практики на рівні етносу та держави. Ще в статті «Традиціоналізм і політична антропологія» ми виокремили головний об'єкт політико–антропологічних студій – людину етнічну [13, с. 124–125]. Фактично, ми спробували синтезувати етнічну та політичну природу людини, вважаючи ці якості взаємопов'язаними. Метод політичної антропології у відповідності до нашої концепції має спрямовуватись на використання етнопсихологічних і соціально–психологічних підходів. Політична природа кожного окремого індивіда – це завжди наслідок історичної еволюції етнічної психології та економічного характеру психології соціальної (передусім, класової). Отож, політична антропологія – це доктрина позитивної або негативної взаємодії людини і традиції, що безперервно супроводжує життя етносів та держав.

Виходячи з теорії направленості етнічної психології на побудову власного етнонаціонального державного утворення, ми вважаємо головним дослідницьким предметом політичної антропології – етнополітичну традицію як специфічну форму суспільної комунікації та суспільних відносин. Дослідження традиції в свою чергу дозволяє розробляти ідеологічний базис політичної антропології – політичний традиціоналізм.

Традиція – спадкова форма соціальної комунікації. По суті, вона виступає психогенетичним зв'язком між поколіннями. У традиції живе та постійно діє спадковий генетичний дух – ідеальний лейтмотив соціокультурної антропології. Вивчаючи спадковість політичних та юридичних традицій через етнопсихологію ми нашоухуємось на лінгвокультурологію як комунікативне вчення. Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров визначають лінгвокультурологію та лінгводержавознавство як науки про «дослідження мови з точки зору її культуронесної функції» [2, с. 8]. Вони ж підкреслюють і спадковий характер такого «культуронесення». Мова є найбільшим джерелом передачі генетичної інформації у спадок. Ще І. А. Бодуен де Куртене підкреслював: «наука про мову є своєрідною енциклопедією, в якій знайдеться місце і для історії загальних понять, тобто історії філософії; і для історії літературної творчості та еволюції інтелекту, тобто історії літератури; і для історії суспільства та соціально–політичної боротьби, тобто так званої всесвітньої історії; і для історії правової організації, для історії звичаєвого права та законодавства» [2, с. 12–13]. Лінгвокультурологія базується на вивченні кумулятивної функції мови. Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров у своїй монографії «Мова та культура» підкреслюють: «Предметом нашого викладення ми ставимо кумулятивну функцію мови. Вона відповідає статичному плану пізнання, не мисленню у власному сенсі, а свідомості, тому запасу знань та відносин, котрий і робить мислення можливим. Кумулятивна

функція мови – це відображення, фіксація і збереження в мовних одиницях інформації про досягнуту дійсність» [2, с. 16]. Отже, мова фіксує та зберігає досвід поколінь. Мало того, саме мова передає цей досвід наступним генераціям. Через мову кодується і пристосовується до нових історичних, економічних, природно-географічних умов традиція, в тому числі традиція політична.

І політична антропологія, і лінгвокультурологія мають етноцентричний характер. Це означає, що антропологія пропонує досліджувати політичні традиції та звичай у порівнянні історичного досвіду та сучасності, тоді як лінгвістика дозволяє судити про характер спадкової передачі цих самих традицій і звичаїв через аналіз еволюції мови. В кожному випадку йдеться про вивчення етносу. Поняття досвіду і спадку не є загальнолюдським. В цьому вся сутність антропологічного мислення. Досвід та генетичний код завжди є індивідуальним, що переноситься і на соціальні структури. Етнос – продукт унікального шляху спільного історичного розвитку певної геоландшафтною (географічною) спільності індивідів. С. М. Верещагін та В. Г. Костомаров пишуть: «З одного боку, мова – суспільне явище, і якщо її взяти в колективному контексті, то вона виступає охоронцем інформації про світ, що була добута всіма членами певної етнолінгвістичної, культурно-мовної спільноти людей. Мова, що розглядається як спадщина всіх її носіїв, в силу кумулятивної функції є справжнім дзеркалом національної культури» [2, с. 16].

Формування політичного звичаю, а також традицій політико-правового устрою неможливе без міфологізації історії. Створення позитивної і сприйнятної міфології є потрібним фактором етнонаціонального державотворення. Однак, ще більше значення міфологія відіграє в процесі державотворення міжетнічного. Слідуючи за Львом Гумільовим, ми можемо охарактеризувати всі суперетноси як породження політичної міфології. Так, сучасна політична боротьба в Україні та навколо України відображає протистояння двох сильних на ментальному рівні політичних традицій, що знаходять своє вираження в активній розбудові політичними діями кардинально протилежних міфологічних концепцій. Там, де позитивна і негативна традиції етнічної психології (з точки зору політичної антропології) вступають у двобій, виникає світоглядний вакуум, що заповнюється міфологічними, чи навіть міфопоетичними конструкціями.

Сьогодні вся Центральна-Східна Європа є полем битви між традиціоналізмом та глобалізмом. Кожен світогляд має власні традиції і розвиває свою міфологію. Варто мати на увазі, що світоглядна війна завжди може перетворитись у війну фізичну. Ще Микола Реріх писав: «Якщо ми візьмемо історію цілих держав, що ж ми побачимо: терпіли вони поразки лише від зовнішніх ворогів чи ж, передусім, сприяли деградації і руїні своїми власними внутрішніми силами? Шукайте близько – так сказано найбільш Мудрими... Отож, у мирному настрої пам'ятайте і військові приклади. Адже стратегія була винайдена в житті, а зовсім не принесена ззовні. І, врешті-решт, знову – шукайте близько. А особливо шукайте близько тоді, коли бажаєте подивитись подалі» [15, с. 33–34]. Саме тому величезне значення має віднаходження власного шляху, своїх традицій, акцент на державотворенні та на державне благо. Все зазначене і є перспективним завданням політичної антропології. Мова

ж має стати грізною та міцною зброєю в руках політичного антрополога.

Скіфський і сарматський міфи – це історичний комплекс політичної міфології. Для політичної антропології він цікавий саме як форма традиційності на рівні етнічної та соціальної психології. З точки зору лінгвокультурології цей комплекс є яскравим відображенням міфопоетичного світогляду українців у процесі їхнього державного становлення.

Скіфо-сарматська міфологія є українською виключно за характером географічної прив'язки. За своїм змістом вона має регіональний східноєвропейський характер і на різних етапах історичного процесу була ментальним надбанням поляків, литовців, білорусів і молдаван. Таким чином, скіфо-сарматська міфологія відображає політичну культуру всіх народів Речі Посполитої (1569–1795).

Скіфо-сарматський комплекс політичної міфології як вияв етнопсихологічного традиціоналізму серед етнічних спільнот історичної Речі Посполитої варто поділити на дві складові: скіфський міф і сарматизм. Цей поділ має не стільки історичне чи етнополітичне значення, скільки лінгвокультурологічне. Греки і візантійці називали сучасні терени України Скіфією, тоді як римляни вживали термін Сарматія. В подальшому відмінність у грецькій та римській назвах засвоїлась як культурологічне відображення поділу християнства на православ'я та католицизм. Культурологічний характер застосування католиками та ортодоксами різних назв підкреслював і Матвій Стахів у своїй фундаментальній праці «Христова Церква в Україні» [17]. Зокрема, він писав, що перші католицькі єпископи для Київської Русі (ще за часів княгині Ольги) іменувались єпископами Сарматії, тоді як візантійські документи називали Київську Русь переважно Скіфією.

Ми пропонуємо об'єднати православний скіфський міф і католицький сарматизм в єдину систему української (за походженням) політичної міфології, оскільки жоден з них не виступав етнічним маркером. В обох випадках мова йшла про весь спектр племен, етносів і народів, що заселяли терени України від часів Геродота (V ст. до н.е.) [5]. Разом із тим, якщо скрупульозно дотримуватись етноцентризму, то і скіфи, і сармати належали до індоіранської групи. При цьому, сармати протягом VII–III ст. до н.е. були складовою частиною Скіфського світу як цивілізаційно-культурної кочівницької спільноти [10, с. 22–24].

Таким чином, коли ми говоримо про скіфів, то маємо на увазі Скіфську державу, що охоплювала більшу частину території сучасної України в період між VII і III ст. до н.е. В період між III ст. до н.е. і III ст. н.е. осколок скіфської державності зберігався на теренах степового Криму. Результатом занепаду конфедеративної Скіфської держави стали тривалі і затяжні війни, що точилились у тогочасному античному світі, а також прихід в український степ сарматів, що утворили власну державу – Сарматію (III ст. до н.е. – III ст. н.е.) [14, с. 600].

Велике значення і скіфів, і сарматів для подальшого становлення слов'янської політичної культури підкреслювали Л. М. Гумільов у книзі «Давня Русь і Великий Степ» і Г. В. Вернадський у праці «Нарис російської історії» [3; 6]. Останній, наприклад, визначив історичний процес східних слов'ян як перманентний стан боротьби за повномасштабне політичне об'єднання степової та

лісової зон. Велику Скіфію Георгій Вернадський назвав першою державою і водночас першою імперією лісу та степу на цих територіях. На думку Вернадського, скіфи, а згодом і сармати виконували функцію культурного та економічного посередництва між античним світом і Середньою Азією. Саме важливі культурні функції і тривалий період існування Скіфської і Сарматської держав на землях сучасної України, а також серйозна участь скіфо-сарматських племен в етногенезі слов'ян зумовили у подальшому формування специфічного східноєвропейського світогляду [3, с. 30–32].

О. В. Ясь так характеризує Скіфський міф: «етногенетичні перекази, які пов'язують походження того чи іншого «обраного» народу/нації та його культурну, цивілізаційну чи історичну місію зі скіфами. У типологічному сенсі Скіфський міф належить до героїко-генетичних міфів із мандрівними сюжетами, які циркулювали на теренах Східної Європи протягом середньовіччя та ранньомодерної доби, а в культурі, мистецтві та літературі побутують і донині» [18, с. 604–605]. О. В. Ясь також активно посилається на монографію О. Бобринської під назвою «Реальність етнічних міфів». Остання вперше запропонувала досліджувати Скіфський міф через призму лінгвокультурологічної аналізу. Для Скіфського міфу характерна поетико-естетичне відображення номадизму, тобто кочівництва як форми організації життєдіяльності. При цьому, Скіфський міф передбачає організацію державного устрою та системи державного управління за кочівницьким зразком. Як з позицій етнопсихології, так і з позицій лінгвокультурології, перейняття і сприйняття світоглядної спадщини скіфів сучасними українцями відображені в позитивному відношенні до будь-яких децентралізаційних заходів, у переважанні звичаєвого права на формальную юриспруденцією, в намаганні жити за індивідуальними правилами. Відсутність в українців позитивного ставлення до жорстких форм міцної централізації цілком можна пояснити етнопсихологічною рецепцією найдавніших форм державного устрою – Скіфії та Сарматії.

Скіфський міф як лінгвокультурологічна категорія характеризується апологетичним ставленням до володіння великим простором і обов'язковою потребою поєднання землеробського способу народного господарства із кочівницьким стилем життя. В даному випадку географічні (наприклад, річки Дунай, Південний Буг, Дніпро, Дон) та економічні (наприклад, землеробство, скотарство, кочівництво) поняття виступають як символічні міфобрази. Етногеографічне районування Великої Скіфії також сильно вплинуло на подальшу геоландшафтну ідентичність населення України. Мається на увазі поділ Скіфії на терени скіфів-кочівників, скіфів-орачів, гелонів і скіфів-землеробів.

Аналіз впливу скіфського світогляду на формування психології східних слов'ян на ранньому етапі їхнього розвитку відзначає Микола Кікішев у монографії «Витоки слов'янської цивілізації». На основі вивчення античної історіографії, він доводить, що скіфи поклонялись богу-сонцю і значною мірою були прихильниками монотеїзму. В подальшому поклоніння сонцю було найбільш шанованим серед слов'янських племен [9, с. 620–621].

Етногенетичний та етнопсихологічний зв'язок між скіфами та сучасними українцями простежує М. М. Вів-

чарик у своїй монографії «Україна: від етносу до нації». Він пише: «Щодо скіфів, то за своїм походженням вони належали до іраномовної групи, хоча, за твердженням окремих істориків, іранцями були, ймовірно, тільки так звані царські скіфи, а переважна більшість народу становила особливу етнічну групу, споріднену з іранцями, фракійцями, слов'янами, балтами, алародійцями, проте не тотожну з ними. У VII ст. до н.е. скіфи утворили в причорноморських степах ранньокласове державне об'єднання Скіфію. Таким чином, український народ і його попередники були від найдавніших часів автохтонами на території сучасної України. Зрештою й сама проблема походження українців логічно продовжує проблему етногенезу східних слов'ян. Більше того, деякі автори робили спроби вивести походження українців безпосередньо від племен часів первіснообщинного ладу. Зокрема, канадський учений українського походження Я. Пастернак вбачав етногенетичні витоки українців у наддніпрянських племенах української культури. Пізніше, на його думку, вони еволюціонували у скіфське плем'я неврів, а згодом в антів, а відтак у спільноту часів Київської Русі» [4, с. 16–17]. Микола Кікішев наводить багато даних з приводу побутування Скіфського міфу у слов'янській міфології та у подальшій історіографічній традиції. Зокрема, Скіфський міф є невід'ємною складовою Велесової книги [9, с. 624]. «Словена і брата його Скіфа» згадує Іоакимівський літопис, що був опрацьований Татішевим [9, с. 625]. Значною мірою Кікішев розвиває ідеї Я. Пастернака: «Мова скіфів-скототів тривалий час залишалася невідомою. В 1968 році академік О. М. Трубочов, вивчаючи гідроніми України, виявив, що карта слов'янських архаїчних назв річок співпадає з картою скототських древностей VI–IV ст. до н.е. і з мапою археологічних пам'яток чорноліської культури IX–VII ст. до н.е. Це відкриття дозволяє зробити висновок, що скіфи-скототи часів класичної Еллади розмовляли архаїчною слов'янською мовою» [9, с. 627]. Спираючись на висновки М. Кікішева, ми можемо навіть його працю назвати уособлення Скіфського міфу. При цьому, своїми історико-мовознавчими екскурсами він доводить лінгвокультурологічний характер проблематики Скіфо-сарматського міфу.

Цікавим видається також опрацювання М. Кікішевим праць ще одного адепта Скіфського міфу – Є. І. Класена. Останній проаналізував, які народи античними та візантійськими істориками іменувались скіфами. Геродот і Страбон називали скіфами сарматів; всі історики називали скіфами гуннів; всі античні історики називали скіфами масагетів, тирагетів і роксоланів; Пліній іменував скіфами хозарів; візантійці називали скіфами всі слов'янські племена; Птолемей давав цю назву також аланам, аорсам, ахтирцям; Костянтин Багрянородний і Лев Диякон вважали Київську Русь Скіфією [9, с. 628]. Так, всі, хто перебував на терени Давньої Греції чи Візантії для торгівлі або для вступу до найманого війська з території сучасної України називались скіфами [5; 11]. Ця назва зберігалась і в Середні віки.

«Історія Русів» 1846 року також називає першим державним утворенням русичів Скіфію, хоча і акцентує більше на сарматській свідомості у Східній Європі [7, с. 36–38]. Що цікаво, автор «Історії Русів» слідуючи літописній традиції часів Київської Русі спробував пов'язати появу та історію скіфів і сарматів із біблійними

переказами. Схожу спробу в узагальнюючих працях роблять і деякі сучасні українські автори [8, с. 12].

Сарматизм є органічним продовженням Скіфського міфу, що отримав більше розповсюдження в політичній публіцистиці католицьких країн, а також активно використовувався шляхетським станом Речі Посполитої як генетичне пояснення політичної традиції децентралізації та здійснення політичної влади у регіонах. П. М. Сас так його визначає: «культурно-історичні, політичні і світоглядні орієнтації, пов'язані з ідеєю історичного наступництва давніх сарматів та етногенетичної спорідненості з ними; елітарна станова концепція походження польської шляхти, що викристалізувалися в польській книжній культурі 16 століття» [16, с. 459]. Одним із найцікавіших українських пам'ятників перенесення сарматського самоусвідомлення на шляхту і козацтво є Густинський літопис.

Найцікавішу спробу сучасного переосмислення сарматизму в контексті історії Речі Посполитої, на наш погляд, здійснено А. С. Камінським. Він проаналізував формування шляхетської ментальності і східноєвропейського демократизму під впливом політичних традицій сарматів. Сарматизм, по суті, виступав і політичною програмою українського державотворення від Богдана Хмельницького до Івана Мазепи.

Таким чином, Скіфо-сарматський міф – це комплекс міфопоетичних, історіографічних та світоглядних орієнтацій, що зробили великий внесок у формування української національної ідентичності та східноєвропейського регіонального самосприйняття. Скіфський міф і Сарматизм за своїм історіографічним характером є виявом перехресного лінгвокультурологічного впливу греко-православної і римо-католицької культур. Однак, політико-антропологічний аналіз української етнопсихології дозволяє впевнено визначити Скіфо-сарматський міфологічний комплекс як відправну точку традиції українського державотворення і важливий етап у становленні української демократії.

Список використаних джерел

1. Баландьє Жорж. Політична антропология / Жорж Баландьє. – Київ: Альтерпрес, 2002. – 252 с.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – Москва: Русский язык, 1983. – 269 с.
3. Вернадский Г. Начертание русской истории / Г. Вернадский. – Москва: Алгоритм, 2008. – 336 с.
4. Вівчарик М. М. Україна: від етносу до нації / М. М. Вівчарик. – Київ: Вища школа, 2004. – 239 с.
5. Видейко М. Ю. Украина: от Триполья до Антов / М. Ю. Видейко. – Київ: КВИЦ, 2008. – 280 с.
6. Гумилев Л. Н. Древняя Русь и Великая Степь / Л. Н. Гумилев. – Москва: Айрис-пресс, 2011. – 736 с.
7. Історія Русів / Переклад І. Драча. – Київ: Радянський письменник, 1991. – 318 с.
8. Качкан В. А. Історія України / В. А. Качкан, В. М. Левандовський та інші. – Київ: ВСВ «Медицина», 2014. – 360 с.
9. Кикешев Н. И. Истоки славянской цивилизации / Н. И. Кикешев. – Москва: Институт русской цивилизации, 2016. – 912 с.
10. Клочко В. До проблеми походження скіфів / В. Клочко // Пам'ятки України. – 2005. – №2. – С.21–28.
11. Лавренов С. Армии Древней Греции / С. Лавренов. – Москва: Астрель, 2001. – 48 с.
12. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології / В. М. Мельник. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2015. – 552 с.
13. Мельник В. М. Традиціоналізм і політична антропология / В. М. Мельник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія. Збірник наукових праць. – Одеса: Фенікс, 2014. – Вип.8. – С.123–127.

14. Ольговський С. Я. Скіфи / С. Я. Ольговський // Енциклопедія історії України. Том 9. – Київ: Наукова думка, 2012. – С.599–600.

15. Рерих Н. Твердыня пламенная / Н. Рерих. – Рига: Виеда, 1991. – 272 с.

16. Сас П. М. Сарматизм / П. М. Сас // Енциклопедія історії України. Том 9. – Київ: Наукова думка, 2012. – С.459–460.

17. Стахів М. Христова Церква в Україні: 988–1596. Нарис історії Української Католицької Церкви / М. Стахів. – Львів: Видавниче підприємство «Стрім», 1993. – 586 с.

18. Ясь О. В. Скіфський міф / О. В. Ясь // Енциклопедія історії України. Том 9. – Київ: Наукова думка, 2012. – С.604–605.

References

1. Baland'je Zhorzh. Politychna antropologija / Zhorzh Baland'je. – Kyi'v: Al'terpres, 2002. – 252 s.
2. Vereshhagin E. M. Jazyk i kul'tura / E. M. Vereshhagin, V. G. Kostomarov. – Moskva: Russkij jazyk, 1983. – 269 s.
3. Vernadskij G. Nachertanie russkoj istorii / G. Vernadskij. – Moskva: Algoritm, 2008. – 336 s.
4. Vivcharyk M. M. Ukrai'na: vid etnosu do nacji' / M. M. Vivcharyk. – Kyi'v: Vyshha shkola, 2004. – 239 s.
5. Videjko M. Ju. Ukraina: ot Tripol'ja do Antov / M. Ju. Videjko. – Kyi'v: KVIC, 2008. – 280 s.
6. Gumilev L. N. Drevnjaja Rus' i Velikaja Step' / L. N. Gumilev. – Moskva: Ajris-press, 2011. – 736 s.
7. Istorija Rusiv / Pereklad I. Dracha. – Kyi'v: Radjans'kyj pys'mennyk, 1991. – 318 s.
8. Kachkan V. A. Istorija Ukrai'ny / V. A. Kachkan, V. M. Levandovs'kyj ta inshi. – Kyi'v: VSV «Medycyna», 2014. – 360 s.
9. Kikeshev N. I. Istoki slavjanskoj civilizacii / N. I. Kikeshev. – Moskva: Institut ruskoj civilizacii, 2016. – 912 s.
10. Klochko V. Do problemy pohodzhennja skifiv / V. Klochko // Pam'jatky Ukrai'ny. – 2005. – №2. – S.21–28.
11. Lavrenov S. Armii Drevnej Grecii / S. Lavrenov. – Moskva: Astrel', 2001. – 48 s.
12. Mel'nyk V. M. Narysy z teorii' sociokul'turnoi' antropologii' / V. M. Mel'nyk. – Vinnyca: TOV «Vinnyca ka mis'ka drukarnja», 2015. – 552 s.
13. Mel'nyk V. M. Tradycjonalizm i politychna antropologija / V. M. Mel'nyk // Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Serija: Istorija. Filosofija. Politologija. Zbirnyk naukovyh prac'. – Odesa: Feniks, 2014. – Vyp.8. – S.123–127.
14. Ol'govs'kyj S. Ja. Skify / S. Ja. Ol'govs'kyj // Encyklopedija istorii' Ukrai'ny. Tom 9. – Kyi'v: Naukova dumka, 2012. – S.599–600.
15. Rerih N. Tverdnyja plamennaja / N. Rerih. – Riga: Vieda, 1991. – 272 s.
16. Sas P. M. Sarmatyzm / P. M. Sas // Encyklopedija istorii' Ukrai'ny. Tom 9. – Kyi'v: Naukova dumka, 2012. – S.459–460.
17. Stahiv M. Hrystova Cerква v Ukrai'ni: 988–1596. Narys istorii' Ukrai'ns'koi' Katolyc'koi' Cerkvy / M. Stahiv. – L'viv: Vydavnyche pidpryjemstvo «Strim», 1993. – 586 s.
18. Jas' O. V. Skifs'kyj mif / O. V. Jas' // Encyklopedija istorii' Ukrai'ny. Tom 9. – Kyi'v: Naukova dumka, 2012. – S.604–605.

Kyryliuk F. M., professor of political science of the Kyiv National University named after Taras Shevchenko (Ukraine, Kyiv)

Melnyk V. M., fellow of the Institute of International Relations (University of Wroclaw), a student of Law and Philosophy (Department of Political Science) Faculty of Kyiv National University named after Taras Shevchenko, member of the Ukrainian Foreign Policy Association (Ukraine, Kyiv), melnyk_science@mail.ru

Scythian–Sarmatian myth in the light of political anthropology and cultural linguistics

The article examines the theoretical and methodological bases of research of Scythian and Sarmatian myths. The author offers his own concept of political anthropology: First attempt to combine scientific methods of linguistics and political anthropology. In linguistic discourse and political science major philosophical category is tradition. For the author – political anthropology – the science of tradition and its implementation in contemporary political life. Scythian myth and sarmatism considered from the standpoint of their use in modern political process. The author offers to combine Scythian and Sarmatian myths into a single system of mythological context of slavic world. The author believes that the Scythian and Sarmatian myths are civilizational peculiarity of the peoples of Eastern Europe and primarily cultural-linguistic heritage of the «Rzecz Pospolita». Scythian–Sarmatian political myth is seen as a complex ethnogenetic philosophy. In terms of linguistics Scythian myth attributed to Greek–Orthodox historiography. Sarmatian myth described as a product of the Roman–Catholic historiography. In terms of political anthropology Scythian–

Sarmatian mythological complex is a reflection of the very first attempts of Ukrainian historical state in social psychology and mass consciousness.

Keywords: political anthropology, linguaculturology, Scythian and Sarmatian myth, ethnogenesis, sarmatism, Ukraine.

Кирилюк Ф. М., доктор философських наук, професор кафедри політології, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ)

Мельник В. М., стипендіат інститута міжнародних відносин Вроцлавського університету, студент юридичного та філософського (відділення політології) факультетів Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, член Української асоціації зовнішньої політики (Україна, Київ), melnyk_science@mail.ru

Скифо-сарматський міф сквозь призму політичної антропології та лінгвокультурології

Аналізуються теоретичні та методологічні основи дослідження скифського та сарматського міфів. Автори пропонують власну концепцію політичної антропології. Вперше зроблена спроба поєднати наукові методи лінгвокультурології та політичної антропології. Як в лінгвістическому, так і в політологічному дискурсі головною філософською категорією є традиція. Для авторів політична антропологія – наука про традиції та її імплементації в сучасній політичній системі. Скифський міф і сарматизм розглядаються з позицій їх використання в сучасній політичній системі. Предложено об'єднати скифський та сарматський міфи в єдину систему міфополітичного та міфопоетичного мислення. Автори вважають, що скифський та сарматський міфи є цивілізаційною особливістю народів Східної Європи та головним культурологічним досягненням Речі Посполитої. Скифо-сарматський міф розглядається як комплексна етногенетична філософія. З точки зору лінгвокультурології скифський міф належить до грецької та православної історіографії. Сарматський міф охарактеризовано як породження римської та католицької історіографії. З точки зору політичної антропології Скифо-сарматський міфологічний комплекс є відображенням власне української історичної спроби суверенного устрою в соціальній психології та масовому свідомості.

Ключові слова: політична антропологія, лінгвокультурологія, Скифо-сарматський міф, етногенез, сарматизм, Україна.

УДК 351/354:316.776

Заславська О. О.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії і політології, Хмельницький національний університет (Україна, Хмельницький), zaslavskaya_olga@ukr.net

ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ ЯК КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Здійснено аналіз публік рілейшнз (PR) як комунікативної складової державно-управлінської діяльності в контексті сучасних процесів системної трансформації українського суспільства. Доведено доцільність впровадження у практику органів державного управління форм і методів публік рілейшнз як невід'ємного елемента політичного процесу в сучасній Україні, який уможливає реалізацію принципу відкритості та прозорості державного управління, зростання рівня підтримки дій державної влади з боку населення. Визначено, що розвиток системи PR в органах державної влади дасть можливість створити дієвий механізм вирішення багатьох проблем, що виникають в процесі державного управління, головним чином подолати відчуження між громадськістю та державою. Лише за наявності розвинених і ефективних механізмів зворотного зв'язку між суб'єктами й об'єктами управління можна говорити про становлення громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: публік рілейшнз, органи державної влади, державно-управлінський процес, комунікація, PR-технології.

Взаємодія груп інтересів і політичних еліт в сучасній Україні є одним з ключових елементів політичного розвитку нашої країни. Комунікативна єдність цих сегментів політичної інтеракції забезпечується, зокрема, технологіями публік рілейшнз, розвиток яких в останні роки є однією з важливих характеристик українського соціуму. Йдеться перш за все про налагодження позитивного діалогу між інститутами влади, політичною елітою і населенням. Це тим більш важливо, якщо

враховувати перехідний характер українського суспільства, нестійкість, швидку динаміку ціннісних орієнтацій основних соціальних груп. Проблема використання технологій публік рілейшнз в політичному процесі сучасної України є однією з пріоритетних тем прикладної політології. Її розробка стосовно до потреб вітчизняної політичної практики має як власне методологічну цінність, так і прикладне значення, оскільки дає можливість скорегувати підходи до застосування методів проведення політичних PR-кампаній, зробити їх більш органічними для політичних процесів різних типів і рівнів, забезпечити легітимний характер використання політичних технологій у сучасному українському суспільстві.

Ключовим елементом усієї системи політичної комунікації є комунікативні технології. Провідне місце в системі сучасних політичних комунікацій займають публік рілейшнз (PR). Основними елементами налагодження комунікативного зв'язку у державному управлінні є влада (органи управління), громадськість та PR як інструмент забезпечення взаємодії між ними. Влада завжди прагне впливати на громадськість, котра завжди володіє можливістю «зворотного впливу». Мета влади – сформулювати максимально лояльне ставлення з боку громадськості, яке можливе лише на основі довіри, досягнути якої можна шляхом налагодження ефективних комунікативних відносин. Відтак PR являють собою комунікативний спосіб налагодження відносин між владою та громадськістю.

Політична PR-комунікація – важливий елемент сучасного політичного процесу й основний інструмент конкуренції за владні ресурси. Політична PR-комунікація є способом владної легітимації та прийнятих політичних рішень. Як неодноразово підкреслювали науковці, комунікація може бути інтерпретована як епіцентр політики, як один з провідних елементів політичної системи. Впроваджуючись у політичну сферу, нові інформаційні та соціально-комунікативні технології призводять до мутації багатьох форм політичної поведінки, видозмінюючи моделі відносин між політичними акторами, а також фундаментально змінюють усю сферу символічної репрезентації політичного простору.

Питання використання PR-інструментарію в політичній сфері активно вивчаються та аналізуються науковцями. Серед закордонних дослідників необхідно відзначити праці таких авторів, як: Е. Бернейс, С. Блек, Г. Брум, Т. Вотсон, Дж. Груніг, П. Дойл, Д. Дозієр, С. Катліп, Ф. Котлер, Дж. Макнамара, В. Ліндемман, П. Нобл, А. Сентер, П. Сміт, Т. Хант, Р. Харлоу, Г. Штрамайер та інші.

Аналіз українських розробок дає змогу виокремити декілька напрямів в сфері дослідження політичних публік рілейшнз: критико-інтерпретуючі праці зарубіжного досвіду в сфері PR і реклами (В. Іванов, В. Королько, О. Некрасова, В. Мойсєєв, Г. Почепцов та ін.); технології проведення політичних і виборчих кампаній за допомогою методів та засобів PR-діяльності (В. Бебик, В. Бугрим, І. Вороняк, Т. Ігнатенко, Г. Почепцов, Є. Слободянюк, К. Сомова); використання інструментарію публік рілейшнз у політичній сфері у формуванні іміджу суб'єктів політичної діяльності (Н. Булка, В. Вербець, О. Волков, С. Даниленко, П. Катеринчук, К. Кириченко, А. Коваленко, К. Сударікова і Л. Нестеренко та ін.); вивчення зв'язків з громадськістю в системі допоміжних